

КАРЛОВІ ВАРИ: СХІД ЗАХОДУ

Гайке
КЮН

Зведення в ранг категорії А - категорії, яка минулого року пробудила пражських ревнителів і стосувалася фестивалю, що поспішно виріс із землі й жалюгідно провалився. - директор програми Ева Заоралова коментувала швидше спокійно. Наскільки готовим почував би себе фестиваль у Карлових Варах розділити той самий успіх з Каннами, Берліном і Венецією, наскільки мало може він конкурувати. Незважаючи на цю реалістичну оцінку власних економічних обставин, фестиваль гордо відсилає до права на інші традиції. Поруч з міжнародним конкурсом, який так саме як у Берліні чи Каннах, викликав змішані почуття, поруч з претензійними секціями чеського документального і авангардного кіно. "Горизонтами", форумом незалежності або виклику "Іншого погляду" можна посилатися на Карлові Вари, як на сейсмограф східноєвропейського, російського та середньоазіатського САМО-ВИЗНАЧЕННЯ.

Коли й бракувало видатних фільмів (за винятком Сокуровської ретроспективи), то внески секції "Схід Заходу" були вартими уваги. Польський режисер Кшиштоф Занусі запропонував у короткометражному фільмі підходи до подолання минулого, далекі від фільму-медіуму Кшиштофа Кешльовського. Картина мала менший шанс відтворити оригінальний спосіб бачення, а тому показала не що інше, як розповідь у формі моральної настанови. "Urok wszeteczny" ("Чарівність розбещеності") розповідає про молодого доцента університету, який піддається тиску своєї дружини і влаштовується працювати на другу роботу приватним секретарем в одного підстаркуватого графа. Граф, який був гомосексуальним і в контексті польського віровизнання непристойно багатим, уособлює диявола як еротичного передвісника капіталізму. Менш несподіваною, ніж перемога польського мужа над неморальною пропозицією невростенічного Заходу, виглядає сутичка, яку в другому епізоді ведуть три колишні таємні суперниці зі зрадницею, і яка врешті-решт зруйнувала життя майже 45-річному науковцю Софії. Після

того як подружки політичної діячки доби перебудови впізнали її під час телевізійного виступу, вони заманили жінку у віддаленій будинок, зіштовхнули з фактами брехні у її житті й вимагали каяття. Визнання вини опортуністки не відбулося. Спокуса помститися охопила жінок, але вони звільнили свою полоянку. Їхнє християнське прощення винагороджується. Яким могутнім і казковим було бажання якнайшвидшого Божого покарання великих грішників, видно з останньої сцени, в якій та, що не виправилась, ламає собі руку, яку підняла проти ближніх.

Віра, яка допомагала витримати і перемогти соціалістичне свавілля, грає головну роль також у чеському конкурсному фільмі "Забудте світло". Одноіменну новелу католицького священника і поета Якуба Демла, опубліковану 1934 року, у другій половині 80-х поставив режисер Владімір Міхалек. Так як пасивний опір, так само і терпіння героя - неординарного "священника в джинсах" - сягнуло zenіту. Але до оксамитової революції ще далеко. Доти привабливому чоловіку, який дотримується celibату, та який, будучи колись механіком, пізнав і навчився цінувати жіночу любов, треба було хоч би тим допомогти, щоб відремонтувати дах останньої церкви. Пригода "святого отця", який під зливою у пробоїні храму божого пробує керувати ковчегом для тих, хто вистояв серед соціалістичної бюрократії, викликала у чеської публіки аплодисменти. Кому віра як акт опору здавалась безсумнівно дорогою, тому впало б у вічі, з якою патетикою розібрав фільм проблему celibату. Щоб католицький священник зміг ще раз у житті торкнутися грудей коханої, мусила б жінка страждати на рак легенів, приступів ядухи. Тільки тоді він міг би намастити їх свинячим смальцем.

"Діти революції", чорна сатира австралійця Петера Дункана, пробує розв'язати питання соціалістичної Гретхен. Джон Фрайзер - пропагандистку комунізму в Австралії - до безславно затьмареного віку непокоїть один клопіт - якої думки її ультраправий син про Сталіна. Це тому, що син, так розпорядилась історія, - результат

аудієнції, яку надав гарненькій агітаторці ласні до насолод Сталін в ніч березня 1953, яка зупинила серце диктатора і дала світу знову зітхнути.

Далеко гірніше, далеко глибше описує образний сміливий фільм конкурсанта дитинство, захищене вірою і падишпенне сповідіннями, коли батька восьмирічного Тадаса, литовського учасника руху опору, депортують в Сибір. "Намісто з вовчих зубів", так називається стрічка, привезе із собою смертельно втомлений батько підліткові, коли повернеться, оскільки він сам став вовком великого міста, який на спробу самотньої матері стати повією реагує з безпомічною ненавистю. Письменник і художник Тадас, який походив від ранньодозрілого сифілітика і женонависника, пригадує в засліпленні час невинності, який він проводив у свого одержимого рибальством дядька на березі ріки. Неспокійна мова фільму литовського режисера Алгімантаса Пуіпа, яка коливається у просторі і часі, відриває від себе потік споминів шестидесятилітнього митця. Старість і його дитяче альтер-его зустрічаються на одній образній площині, дивляться один на одного у творенні й становленні. Якщо спогад занадто болісний, спостерігач занурюється у минуле, запалює погашену свічу, наповнює порожню склянку. Через ці символічні коректури, які досягають загрозливої краси травмуючої спіритуальності світу речей Тарковського, не виходить пам'ять, що ніколи не зупиняється перед минулим. Фільм Пуіпа не шукає втіхи, лише шансу засвітити світло мистецтва спогаду.

Призи на фестивалі в Карлових Варах: Головний Приз "Кришталевий глобус" (\$20.000) дістав фільм "Ma vie en rose" ("Мое життя в рожевому") Алена Берлінера, приз "за кращу режисуру" - Мартін Дугвонзон, фільм "Portraits chinois" ("Китайський портрет"), окремий приз дістав Давид Труеба, фільм "La Buena Vida" ("Гарне життя"), приз глядацьких симпатій журі віддало фільму "Zapomenute Svetlo" ("Забудте світло").

Журн. "epd Film"
З німецької переклали
О.Нестерак, Ю.Рибачук